

DOI: 10.31648/kpp.7770

Daria Zarzycka

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0002-1408-0326

dar.zarzycka@wp.pl

Procedura ubiegania się o wyrażenie zgody na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności w myśl polskiego Kodeksu karnego skarbowego

Przyjęte z prawa niemieckiego dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, zwane wcześniej dobrowolnym poddaniem się karze, jest jedną z najbardziej doniosłych instytucji, jakie przewidziano w aktualnie obowiązującej ustawie Kodeks karny skarbowy¹. Zmiana nazewnictwa nastąpiła na mocy ustawy 3 lipca 1998 r. o zmianie ustawy karnej skarbowej². Wtedy też ustawodawca uznał, że nazewnictwo, które używane jest aktualnie, lepiej odda sens tej instytucji, bowiem sprawca korzystający z dobrowolnego poddania się odpowiedzialności, z formalnego punktu widzenia, nie poddaje się karze³. Omawiana instytucja polega na przyjęciu przez sprawcę czynu zabronionego postawy procesowej, która objawia się dążeniem sprawcy do uiszczenia uszczuplonej przez niego należności publicznoprawnej, a także chęcią niezwłocznego zakończenia toczącego się postępowania⁴, bowiem dzięki zastosowaniu tej instytucji ograniczyć można postępowanie dowodowe do minimum, co znacznie skraca czas procesu. Sprawca jest w pewien sposób nagradzany za przyjęcie takiej postawy, co zgodnie z założeniem ustawodawcy ma zachęcać do skorzystania z możliwości zastosowania tej instytucji. Dobrowolne poddanie się odpowiedzialności jest doskonałym przykładem tego, że prawo karne

---

¹Ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karby skarbowy (Dz.U. z 1999 r., Nr 83, poz. 930), dalej jako k.k.s.

²Ustawa z dnia 3 lipca 1998 r. o zmianie ustawy karnej skarbowej (Dz.U. Nr 108, poz. 682).

³M. Kurzyński, *Karalność w prawie karnym skarbowym. Wybrane zagadnienia degeneracji karnia*, Olsztyn 2016, s. 110.

⁴A. Bułat, V. Konarska-Wrżosek, T. Oczkowski, I. Zgoliński, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, wyd. drugie, Warszawa 2021, Lex, art. 17.

skarbowe stawia funkcję egzekucyjną nad funkcją represyjną. Co warto nadmienić, zastosowanie tej instytucji w przypadku danego sprawcy gwarantuje mu status niekaralności, ponieważ wyrok zezwalający na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności nie jest wpisywany do Krajowego Rejestru Karnego, co wynika z art. 18 § 2 k.k.s. Zdaniem autorki jest to duże udogodnienie dla sprawcy, ponieważ status niekaralności pozwala chociażby na podjęcie pracy w instytucjach, które go wymagają. Analizując powyższą tematykę, autorka skupiła się na badaniu aktów prawnych, orzecznictwa sądów, opracowań naukowych oraz danych statystycznych, co dało kompleksowy obraz omawianej instytucji oraz potwierdziło, że jest ona niezwykle istotna w polskim prawie karnym skarbowym.

Sytuacja sprawcy na gruncie instytucji dobrowolnego poddania się odpowiedzialności

Ciekawym zagadnieniem jest pojęcie sprawcy na gruncie omawianej instytucji, bowiem nie występuje tutaj rozróżnienie na podejrzanego (mimo że zgodnie z art. 142 § 5 k.k.s. w stosunku do sprawcy stosuje się przepisy o podejrzanym) i oskarżonego (gdyż nie dochodzi w tej sytuacji do wystosowania aktu oskarżenia przeciwko sprawcy), a na każdym etapie podmiot ten nazywany jest sprawcą. W związku z powyższym, mamy tutaj styczność z pewną odmiennością jeśli porównać postępowanie w przypadku dobrowolnego poddania się odpowiedzialności ze standardowym postępowaniem karnym.

Przesłanki dobrowolnego poddania się odpowiedzialności

Postępowanie dotyczące dobrowolnego poddania się odpowiedzialności rozpoczyna się po złożeniu przez sprawcę wniosku o udzielenie na nie zgody, co może przybrać formę pisemną bądź ustną (wówczas sprawca składa oświadczenie do protokołu). Wniosek ten może być złożony wyłącznie w postępowaniu przygotowawczym, a jeśli sprawca złożyłby go podczas rozprawy, wówczas zostanie uznane za bezskuteczne⁵. Poza samym złożeniem wniosku o wyrażenie zgody na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, konieczne jest stwierdzenie faktu występowania przesłanek pozytywnych oraz niewystąpienia przesłanek negatywnych⁶. Jeśli tak jest, rozpocząć można pierwszą z dwóch faz omawianego postępowania, mianowicie fazę negocjacyjną, odbywającą się między sprawcą przestępstwa bądź wykroczenia skarbowego a finansowym organem postępowania przygotowawczego. Wtedy, jeśli organ finansowy stwierdzi, że wniosek sprawcy przestępstwa bądź wykroczenia skarbowego spełnia konieczne wymogi do tego, aby ubiegać się o zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, organ finansowy zamiast składać do sądu akt oskarżenia może wnieść o udzielenie omawianego zezwolenia. Po złożeniu wniosku

⁵M. Kurzyński, op. cit., s. 111.

⁶I. Zgoliński, *Przebieg negocjacji w zakresie dowolnego poddania się odpowiedzialności (omówienie procedury)*, 2018, Lex.

w kwestii udzielenia zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności następuje faza decyzyjna, która przybiera formę postępowania przed sądem w przedmiocie udzielenia sprawy zezwolenia⁷. Wówczas sąd na posiedzeniu rozstrzyga w sprawie. W większości przypadków wnioski organów finansowych uważane są za zasadne i wydawany jest wyrok uwzględniający ów wniosek.

Przesłanki pozytywne ogólne

Przesłanki dobrowolnego poddania się odpowiedzialności podzielić można na pozytywne i negatywne, zaś te pierwsze jeszcze dodatkowo na ogólne i szczegółowe. Przesłanka pozytywna ogólna, która wynika wprost z art. 17 § 1 k.k.s., to niebudząca wątpliwości wina sprawcy i okoliczności popełnienia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego. Wymaganie winy niebudzącej wątpliwości nie jest tożsame z wymaganie przyznania się do niej sprawcy, bowiem do tego ustawa nie obliguje. Z praktyki natomiast wynika, że sprawca, który dobrowolnie chce się poddać odpowiedzialności, nie wypiera się swojej winy. Byłoby to niezrozumiałe, gdyby osoba czująca się niewinną chciała dobrowolnie poddać się odpowiedzialności. Ponadto powstałyby wątpliwości, które prawdopodobnie przyczyniłyby się do nieuwzględnienia wniosku przez sąd. Bywa jednak tak, że sprawcy przyznają się do winy jedynie w części. Wówczas sąd powinien jeszcze bardziej ostrożnie i dociekliwie ocenić, czy wina sprawcy rzeczywiście jest bezsporna. Ocenę sądu co do bezsprzeczności winy zaobserwować można chociażby w wyroku Sądu Rejonowego Gdańsk-Południe w Gdańsku o sygn. akt II K 267/18⁸ zezwalającego na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności. Niniejsza sprawa dotyczyła przestępstwa skarbowego polegającego na działaniu w krótkich odstępach czasu z wykorzystaniem tej samej sposobności i niewypłacaniu w terminie ustawowym pobranych zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych z tytułu wypłaconych wynagrodzeń opiewających na kwotę niemal 100 tys. zł. W toku postępowania sprawca wymienionego czynu nie kwestionował swojej winy ani dowodów zebranych w sprawie, w związku z czym skierowany został do sądu wniosek o dobrowolne poddanie się odpowiedzialności. Mimo przyznania się sprawcy do winy, sąd dokładnie przeanalizował zebrany materiał dowodowy, głównie w postaci dokumentów oraz wyjaśnień sprawcy, i dopiero po tych czynnościach zezwolił na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności. Świadczy to o tym, że wystąpienie przesłanki pozytywnej ogólnej wynikającej z art. 17 § 1 k.k.s. jest dokładnie analizowane podczas rozstrzygania w sprawach z zakresu udzielenia zgody na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności⁹.

⁷M. Tużnik, *Przesłanki dobrowolnego poddania się odpowiedzialności*, [w:] eadem, *Postępowania szczególne w postępowaniu karnym skarbowym*, 2013, Lex.

⁸Wyrok Sądu Rejonowego Gdańsk-Południe w Gdańsku z 7 czerwca 2018 r., sygn. akt II K 267/18.

⁹W orzecznictwie dobrowolnego poddania się odpowiedzialności sądy zawsze analizują materiał dowodowy, co wielokrotnie przywoływane jest w uzasadnieniach, aby jednoznacznie ustalić, czy zachodzi przesłanka w postaci niepowetowanej winy sprawcy przestępstwa czy wykroczenia skarbowego. Poza omawianym wyrokiem przywołać można wyrok Sądu Rejonowego w Bełchatowie z 29 listopada 2016 r., sygn. akt II K 906/16.

Aby dostatecznie przedstawić dbałość sądów o upewnienie się co do bezsporności winy sprawcy, wskazać można również wyrok Sądu Rejonowego w Zakopanem o sygn. akt II K 443/15¹⁰, gdzie sprawczyni, między innymi działając w krótkich odstępach czasu i z tym samym zamiarem, nabyła wyroby akcyzowe pod postacią tytoniu bez znaków akcyzy. Kobieta początkowo częściowo nie przyznawała się do winy i przedstawiała podczas przesłuchania wersję zdarzeń, która została przez nią wymyślona. Zeznania te zostały przeanalizowane przez sąd podczas orzekania i ten nie dał im wiary z racji tego, że materiał dowodowy oraz zeznania świadka przeczyły przedstawianej przez sprawczynię wersji wydarzeń. Po otrzymaniu pouczenia o możliwości ubiegania się o zgodę na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności zdecydowała się na złożenie wniosku, co w zasadzie może być uznane za zaprzestanie kwestionowania swojej winy. Sąd, opierając się na dowodach zebranych w przedmiotowej sprawie, stwierdził, że wiarę należy dać jej zeznaniom jedynie w tej części, w której przyznaje się do winy, ponieważ znajdowały one odzwierciedlenie w zebranych materiale dowodowym. Wszelkie inne dowody zostały uznane przez sąd za wiarygodne, w związku z czym sprawczyni otrzymała zgodę na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności. Przypadek ten ukazuje sytuację, kiedy sprawca nie przyznaje się w pełni do zarzucanych mu czynów, jednak sąd po dogłębnej analizie dowodów uznaje, że wina sprawcy nie ulega wątpliwości, w związku z czym zachodzi przesłanka z art. 17 § 1 k.k.s.

Przesłanki pozytywne szczegółowe

Pozytywnych przesłanek szczegółowych jest natomiast więcej i muszą one wystąpić kumulatywnie. Pierwszą z nich jest wynikające z art. 17 § 1 pkt 1 k.k.s. uiszczenie w całości wymagalnej należności publicznoprawnej, jeżeli w związku z przestępstwem skarbowym lub wykroczeniem skarbowym nastąpiło uszczuplenie tej należności. Tak więc przesłanka ta spełnia się wyłącznie wtedy, kiedy z czynem sprawcy składającym wniosek o dobrowolne poddanie się odpowiedzialności łączy się jakieś uszczuplenie względem organu finansowego. Szczególnym celem postępowania karnoskarbowego zgodnie z art. 114 §1 k.k.s. jest takie ukształtowanie tego procesu, aby został wyrównany finansowy uszczerbek finansowy Skarbu Państwa bądź jednostki samorządu terytorialnego, który spowodowany był wykroczeniem lub przestępstwem skarbowym dokonany przez sprawcę¹¹. Uszczuploną należność należy uiścić z kwotą pieniężną, która wpłacana jest tytułem kary grzywny.

Kolejną przesłanką pozytywną szczegółową jest uiszczenie kwoty odpowiadającej co najmniej najniższej karze grzywny grożącej za dany czyn zabroniony wynikające z art. 17 § 1 pkt 2 k.k.s. Organ wraz ze sprawcą powinien poczynić ustalenia dotyczące tej kwoty, a sąd podczas orzekania, przy uznaniu wniosku za zasadny, może wymierzyć

¹⁰Wyrok Sądu Rejonowego w Zakopanem z 11 września 2015 r., sygn. II K 443/15.

¹¹S. Steinborn, *Uiszczenie należności publicznoprawnej*, [w:] idem, *Porozumienia w polskim procesie karnym. Skazanie bez rozprawy i dobrowolne poddanie się odpowiedzialności karnej*, 2005, Lex.

tytułem grzywny wyłącznie kwotą ustaloną przez strony i uiszczoną kwotą. W związku z powyższym, jeśli sąd uzna wniosek o dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, związany jest ustaleniami stron co do kwoty.

Następną przesłanką o charakterze pozytywnym i szczegółowym jest zgoda sprawcy na przypadek przedmiotów co najmniej w takim zakresie, w jakim ten przypadek jest obowiązkowy, a w razie niemożności złożenia tych przedmiotów – uiszczenie ich równowartości pieniężnej, o czym stanowi pkt 3 omawianego przepisu. Sprawca czynu zabronionego jest zobligowany złożyć odpowiednie oświadczenie woli dotyczące przypadku¹². Przypadek dokonany powinien być przynajmniej w takim zakresie, w jakim k.k.s. do tego obliguje. Nie stoi to na przeszkodzie wyrażeniu zgody przez sprawcę na przypadek wszystkich zabezpieczonych przedmiotów. W przepisie przewidziana jest jednak również niemożność złożenia przedmiotów w celu przypadku. Wówczas sprawca powinien uiścić równowartość pieniężną przedmiotów, natomiast i to nie zawsze jest dopuszczalne. Dzieje się tak wtedy, kiedy mamy do czynienia z przedmiotami, których wytwarzanie, posiadanie, obrót, przechowywanie, przewóz, przenoszenie lub przesyłanie jest zabronione.

Ostatnią z pozytywnych przesłanek szczegółowych jest ta zawarta w art. 17 § 1 pkt 4 k.k.s., a mianowicie fakt, że uiszczono co najmniej zryczałtowaną równowartość kosztów postępowania. W związku z tym sprawca zobligowany jest do wpłacenia pewnej kwoty pieniężnej ustalonej z góry, która jest niezależna od kosztów poszczególnych czynności procesowych, która uiszczona musi być łącznie ze składaniem wniosku o wyrażenie zgody na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, co wynika z art. 143 § 1 pkt 3 k.k.s. Kwestie dotyczące wysokości zryczałtowanych kwot ustanowiona jest w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 grudnia 2005 r. w sprawie wysokości zryczałtowanych kosztów postępowania związanych ze zgłoszeniem wniosku o zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe, które stanowi, że przy określaniu zryczałtowanej kwoty powinno się brać pod uwagę przeciętne wydatki finansowego organu postępowania przygotowawczego, poniesione w związku z jego rozpoznaniem, jednak nie może przekroczyć jednej dziesiątej minimalnego wynagrodzenia.

Wszelkie wymienione przesłanki korelują z celami prawa karnego skarbowego, dla którego najważniejszym jest nakazanie spełnienia przez sprawcę czynu zabronionego ciążących na nim obowiązków fiskalnych, a więc zapłaty określonej kwoty, która naprawi dokonane przez sprawcę uszczuplenie¹³. Z punktu widzenia prawa karnego skarbowego naprawienie tego uszczuplenia jest ważniejsze niż kara. Priorytet egzekucji nad represją w prawie karnym skarbowym wynika z art. 114 § 1 k.k.s. i odnosi się do każdego postępowania karnego skarbowego. Warto zaznaczyć, że typowo karny charakter ma tylko jedna z przesłanek pozytywnych, mianowicie obowiązek uiszczenia

¹²Ibidem.

¹³J. Sawicki, *Zaniechanie ukarania jako element polityki karnej w prawie karnym skarbowym*, Wrocław 2011, s. 202.

kwoty pieniężnej tytułem grzywny, natomiast pozostałe z tych przesłanek mają charakter fiskalny, a przesłanka dotycząca niepowetowanej winy – charakter gwarancyjny. Te o charakterze fiskalnym nie wymagają długiego komentarza, ponieważ – jak wynika ze wcześniejszej części opracowania – przy przestępstwach i wykroczeniach skarbowych dużą rolę odgrywa naprawienie dokonanego uszczuplenia. Jeśli chodzi o przesłankę gwarancyjną, jej wystąpienie jest konieczne, aby finansowy organ postępowania przygotowawczego miał pewność co do winy osoby ubiegającej się o dobrowolne poddanie się odpowiedzialności.

Przesłanki negatywne

Ponadto istnieją trzy przesłanki negatywne, których wystąpienie nie pozwala na ubieganie się o uzyskanie zgody na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności i są one zawarte w art. 17 § 2 pkt 1–3 k.k.s.

Pierwszym zdarzeniem, które nie pozwala na udzielenie zgody na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, jest fakt, że przestępstwo skarbowe zagrożone jest karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności, co oznacza, iż jeśli k.k.s. przewiduje karę wolnościową, nie można zgodzić się na łagodniejsze potraktowanie sprawcy, bowiem dobrowolne poddanie się odpowiedzialności stosowane jest raczej do takich przestępstw i wykroczeń, które mają mniejszy stopień społecznej szkodliwości. Natomiast jeśli czyn zasługuje na szczególne potępienie¹⁴, sprawca powinien odczuć represje, które przewidziane są za jego dokonanie. Możliwość zastosowania dobrowolnego poddania się odpowiedzialności w sprawach o cięższe przestępstwa czy wykroczenia skarbowe mogłaby prowadzić do tego, że sprawcy czuliby się w pewnym sensie bezkarni, ponieważ uniknęliby przewidzianej prawem kary wolnościowej w zamian za uiszczenie odpowiedniej kwoty.

Kolejną przesłanką negatywną jest fakt, że przestępstwo skarbowe zagrożone tylko karą grzywny popełniono w określonych warunkach, a więc m.in. kiedy popełniono przestępstwo skarbowe umyślnie, powodując jednocześnie uszczuplenie należności publicznoprawnej dużej wartości oraz w wybranych przypadkach nadzwyczajnego obostrzenia kary przy wielkiej wartości przedmiotu czynu zabronionego określonych w art. 38 § 2 k.k.s. Tak więc z dobrodziejstwa omawianej instytucji nie można korzystać, gdy przepisy przewidują zaostrenie kary.

Ostatnią z przesłanek, które nie mogą wystąpić, aby sprawca czynu zabronionego mógł się ubiegać o uzyskanie zgody na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, jest zgłoszenie interwencji co do przedmiotu podlegającego przepadkowi, chyba że zostanie ona cofnięta przez interwenienta do czasu wniesienia aktu oskarżenia do sądu. Interwencja nie jest znana w prawie karnym powszechnym, a jedynie w prawie karnym skarbowym. Ma ona miejsce, kiedy osoba trzecia, która nie bierze udziału

¹⁴ A. Bułat, V. Konarska-Wrzosek, T. Oczkowski, I. Zgoliński, op. cit., art. 17.

w danym postępowaniu, zgłasza roszczenie co do przedmiotów, które mają w owym postępowaniu podlegać przypadkowi i żąda ich zwrotu¹⁵.

W procesie skarbowym, mimo braku jednoznacznych uregulowań, a jednak zgodnie ze stanowiskiem doktryny, może wystąpić więcej niż jeden interwenient¹⁶, jeśli osoby te występują w tej samej roli procesowej. Wówczas roszczenia każdego z interwenientów mogą mieć swoją podstawę w tym samym prawie, kiedy mamy do czynienia np. ze współwłasnością lub też wynikają z różnych tytułów, np. właściciel i dzierżawca. Wystąpienie którejkolwiek z wymienionych przesłanek negatywnych sprawia, że sprawca przestępstwa bądź wykroczenia skarbowego nie może się ubiegać o zgodę na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności. Należy zaznaczyć, że pierwsze dwie odnoszą się wyłącznie do przestępstw, co wynika z wcześniejszej części niniejszego opracowania, natomiast ostatnia z przesłanek negatywnych odnosić się może zarówno do przestępstwa, jak i do wykroczenia skarbowego.

Przebieg rozpoznania przez sąd wniosku o wyrażenie zgody na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności

Po fazie negocjacyjnej organ finansowy powinien złożyć do sądu wnioski o wyrażenie zgody na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, który to w pierwszej instancji rozpatruje sąd rejonowy, a jego rozpoznanie następuje w składzie jednoosobowym na posiedzeniu jawnym dla stron postępowania, o którym te należy zawiadomić. Udział sprawcy bądź jego obrońcy czy też przedstawiciela ustawowego nie jest obowiązkowy. Jeśli natomiast chodzi o udział finansowego organu postępowania przygotowawczego lub jego przedstawiciela, w szczególności tego, który złożył wniosek, to jest on obowiązkowy wyłącznie wtedy, kiedy prezes sądu bądź sąd tak zarządzi, a więc co do zasady ta strona postępowania również nie ma obowiązku stawiennictwa na posiedzeniu. Orzeczenie sądu może być dwojakie, bowiem może on wyrazić zgodę na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, co przybiera formę wyroku, który odzwierciedla ustalenia stron poczynione podczas negocjacji. Odwołanie od takiego wyroku możliwe jest tylko w dwóch przypadkach zakreślonych w art. 149 § 1 k.k.s., mianowicie wtedy, gdy sąd tytułem kary grzywny orzekł kwotę inną niż uiszczona przez sprawcę bądź w sytuacji, gdy przypadek przedmiotów lub uiszczenie ich równowartości pieniężnej w zakresie nieobjętym zgodą sprawcy. Rozstrzygnięcie sądu może przybrać polegać na wydaniu negatywnej opinii w formie postanowienia. Wówczas sąd niezwłocznie zwraca sprawę do organu finansowego, który prowadził postępowanie przygotowawcze, co wynika z art. 148 § 6 k.k.s. Negatywne rozstrzygnięcie może mieć miejsce np. wtedy, kiedy sąd uzna, że uiszczona przez sprawcę kwota tytułem grzywny jest zbyt niska bądź zbyt wysoka, a w konsekwencji nieodpowiadający popełnionemu przez niego czynowi. Podobna sytuacja powinna mieć miejsce w przypadku ustalenia przez sąd, że przypadek przedmiotów w danym postępowaniu,

¹⁵M. Kurzyński, op. cit., s. 117.

¹⁶M. Tużnik, op. cit.

wyrażony jest w niewłaściwym zakresie¹⁷. Brak zgody sądu na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności wystąpić może również w sytuacji, kiedy sąd uznał, że wystąpiła którakolwiek z przesłanek negatywnych, nie występują wyraźnie określone przesłanki związane ze stwierdzeniem winy lub okoliczności popełnienia czynu bądź też sprawca nie wypełnił obowiązków, o których wspomniano we wcześniejszej części opracowania.

Statystyka

Tabela 1. Statystyka postępowań o przestępstwa i wykroczenia skarbowe, w tym zakończone dobrowolnym poddaniem się odpowiedzialności

Rok	Liczba zakończonych postępowań	Postępowania zakończone dobrowolnym poddaniem się odpowiedzialności przez sprawcę	Postępowania zakończone aktem oskarżenia
2015	113 353	7538	66 074
2016	114 299	7270	69 290
2017	102 911	8090	57 569
2018	64 845	7594	38 100
2019	53 644	6976	30 377

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Roczniki Statystyczne Rzeczypospolitej Polskiej z lat 2015–2020*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/> (dostęp: 16.12.2021).

Przy analizie ogólnej liczby przestępstw i wykroczeń skarbowych można zaobserwować, że większość z nich kończy się aktem oskarżenia, natomiast te, które zakończone zostają poprzez dobrowolne poddanie się odpowiedzialności przez sprawcę, stanowią mniejszą ich część. Wynika to z tego, że w niniejszym opracowaniu wzięto pod uwagę zostały wszystkie postępowania o przestępstwa i wykroczenia skarbowe, a więc zarówno takie, przy których sprawca mógł się ubiegać o wyrażenie zgody na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności z racji spełniania wszystkich przewidzianych prawem wymogów, jak i te, w których nie zachodziły przesłanki pozytywne bądź zachodziły przesłanki negatywne. Porównując powyższe dane, należy jednak zauważyć tendencję wzrostową, bowiem w 2017 r. postępowania, które zakończyły się dobrowolnym poddaniem się odpowiedzialności przez sprawcę, stanowiły 7,86%, natomiast już w roku kolejnym było to 11%. W roku 2019 również zaobserwować można wzrost, gdyż odsetek postępowań zakończonych dobrowolnym poddaniem się odpowiedzialności wynosił 13%. Można zauważyć przy tym jednocześnie tendencję spadkową w przypadku przestępstw i wykroczeń skarbowych, gdyż każdego z nich w porównywanych latach było mniej, co mogło wpłynąć na ogólny wzrost postępowań zakończonych dobrowolnym poddaniem się odpowiedzialności przez sprawcę.

¹⁷A. Bułat, V. Konarska-Wrzošek, T. Oczkowski, I. Zgoliński, op. cit., art. 18.

Tabela 2. Statystyka liczby postępowań o przestępstwa i wykroczenia skarbowe zakończonych dobrowolnym poddaniem się odpowiedzialności w latach 2015–2019

Kategoria czynu zabronionego	Rok				
	2015	2016	2017	2018	2019
Podatkowe	5357	4909	6217	6304	6224
Celne	2043	2124	1731	1116	666
Dewizowe	3	4	22	24	27
Hazardowe	135	233	120	150	59
Ogółem	7538	7270	8090	7594	6976

Źródło: opracowanie własne na podstawie Roczniki Statystyczne Rzeczypospolitej Polskiej z lat 2015–2020, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/> (dostęp: 16.12.2021).

Analizując dane statystyczne dotyczące postępowań, które zakończyły się dobrowolnym poddaniem się odpowiedzialności przez sprawcę czynów zabronionych, od razu można zauważyć, że instytucja ta ma zastosowanie głównie do kwestii podatkowych, które każdego roku przerastają inne kategorie czynów zabronionych kilkakrotnie. Nie jest to kwestia specjalnie zaskakująca, gdyż – jak już wcześniej wspomniano – jednym z celów prawa karnego skarbowego, jest to, aby naprawić szkodę fiskalną wywołaną przez sprawcę. Przesłanki przestępstwa i wykroczenia podatkowe zawsze wiążą się ze szkodą finansową, a dobrowolne poddanie się odpowiedzialności przez sprawcę pozwala ją zrekompensować bez prowadzenia długotrwałego procesu przed sądem. Przesłanki przestępstwa i wykroczenia celne są na drugim miejscu wśród kategorii czynów, w których sprawcy składają wnioski o dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, jednak można zauważyć, że jest ich znacznie mniej. Z jednej strony wynikać to może z tego, że przestępstwa celne cieszą się znacznie mniejszym zainteresowaniem niż w poprzednich latach, z drugiej zaznaczyć należy, że niektóre przestępstwa celne zagrożone są karą pozbawienia wolności, co jest negatywną przesłanką przy ubieganiu się o wyrażenie zgody na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, a więc nie zostanie ono pozytywnie zaopiniowane. Przesłanki przestępstwa i wykroczenia dewizowe oraz hazardowe stanowią w tej statystyce raczej niewielki odsetek. Można zatem stwierdzić, że dobrowolne poddanie się odpowiedzialności ma zastosowanie głównie do przestępstw podatkowych i celnych.

Podsumowanie

Dobrowolne poddanie się odpowiedzialności jest instytucją korzystną zarówno dla sprawcy czynu zabronionego, jak i dla Skarbu Państwa, bowiem ten pierwszy może, mimo wyroku, nie widnieć w Krajowym Rejestrze Karnym, co daje mu możliwość uzyskania świadectwa niekaralności, natomiast Skarbowi Państwa zostaje zrekompensowane uszczerplenie, którego sprawca dokonał. Istotne jest to, że aby móc skorzystać z dobrodziejstw

dobrowolnego poddania się odpowiedzialności, należy spełnić szereg wymogów, a zatem muszą wypełnić się przesłanki pozytywne oraz nie mogą zajść przesłanki negatywne. Dopiero po upewnieniu się przez organ co do tych kwestii może być skierowany wniosek o dobrowolne poddanie się odpowiedzialności. Podniesione w niniejszym artykule orzecznictwo ukazuje, że również i na drugim etapie postępowania dotyczącego dobrowolnego poddania się odpowiedzialności badany jest fakt wypełnienia przez sprawcę wszystkich wymogów przewidzianych prawem. Przeanalizowana w niniejszym opracowaniu statystyka zastosowania dobrowolnego poddania się odpowiedzialności świadczy o tym, że sprawcy czynów zabronionych korzystają z niej coraz częściej w ciągu ostatnich lat, co zdaje się potwierdzać fakt, iż jest to korzystne dla nich rozwiązanie.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Bułat A., Konarska-Wrzosek V., Oczkowski T., Zgoliński I., *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, wyd. drugie, 2021, Lex.
- Kurzyński M., *Karalność w prawie karnym skarbowym. Wybrane zagadnienia regresji karania*, Olsztyn 2016.
- Sawicki J., *Zaniechanie ukarania jako element polityki karnej w prawie karnym skarbowym*, Wrocław 2011.
- Steinborn S., *Uiszczenie należności publicznoprawnej*, [w:] idem, *Porozumienia w polskim procesie karnym. Skazanie bez rozprawy i dobrowolne poddanie się odpowiedzialności karnej*, 2005, Lex.
- Tużnik M., *Przesłanki dobrowolnego poddania się odpowiedzialności*, [w:] eadem, *Postępowania szczególne w postępowaniu karnym skarbowym*, 2013, Lex.
- Zgoliński I., *Przebieg negocjacji w zakresie dowolnego poddania się odpowiedzialności (omówienie procedury)*, 2018, Lex.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 3 lipca 1998 r. o zmianie ustawy karnej skarbowej (Dz.U. Nr 108, poz. 682).
- Ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karby skarbowy (Dz.U. z 1999 r., Nr 83, poz. 930).

Orzecznictwo

- Wyrok Sądu Rejonowego w Zakopanem z 11 września 2015 r., sygn. akt II K 443/15.
- Wyrok Sądu Rejonowego w Bełchatowie z 29 listopada 2016 r., sygn. akt II K 906/16.
- Wyrok Sądu Rejonowego Gdańsk-Południe w Gdańsku z 7 czerwca 2018 r., sygn. akt II K 267/18.

The procedure for applying for consent to voluntary submission to liability under the Polish Penal Fiscal Code

Summary

Voluntary submission to liability by the perpetrator is one of the most characteristic institutions of fiscal penal law. Obtaining consent to its application leads to a number of benefits, both for the perpetrator and for the State Treasury. This is reflected, among other things, in the fact that the perpetrator is not entered into the National Criminal Record, and the State Treasury recovers depleted receivables without the need to conduct a long trial. However, in order to obtain such consent, a number of requirements must be met, as the Fiscal Penal Code provides for both positive and negative conditions in this regard. Only after it is recognized that the perpetrator is eligible to apply for a consent to voluntary submission to liability, the financial body of the preparatory proceedings conducts negotiations with him in order to later refer the application to the court, which also assesses the fulfillment of positive conditions and non-fulfillment of negative conditions, which can be seen on the basis of the jurisprudence cited in this study. Moreover, the analysis of statistical data made it possible to illustrate the scale of application of this institution in Poland.

Keywords: voluntary submission to liability, criminal fiscal law, tax misdemeanor, tax crime